

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра сучасних європейських мов

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою ДТЕУ

(пост. п. від «28» 04 2025 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

УКРАЇНСЬКА МОВА
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)/
UKRAINIAN LANGUAGE
(FOR PROFESSIONAL PURPOSES)

ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY

Київ 2025

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автори: Тесленко Н.О., канд. філол. наук., доц.;

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри сучасних європейських мов 09 квітня 2025 р., протокол № 16.

Рецензенти: Коротун О. О., канд. пед. наук, доцент кафедри сучасних європейських мов ДТЕУ;
Цілина М. М., к. філол. н., доц., доцент кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв.

**УКРАЇНСЬКА МОВА
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)/
UKRAINIAN LANGUAGE
(FOR PROFESSIONAL PURPOSES)**

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» відповідає стандарту вищої освіти МОН України (наказ № 1391 від 13.12.2018) і призначена для здобувачів вищої освіти ДТЕУ освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 022 Дизайн, освітньої програми «Дизайн».

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» – сформувати високий рівень комунікативної культури у сфері професійного спілкування в його усній і писемній формах; виробити навички практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності, зумовленої професійними потребами.

Завданнями вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є:

- сформувати правильне розуміння ролі державної мови у професійній діяльності;
- систематизувати знання з сучасної української мови;
- удосконалити володіння нормами сучасної української літературної мови на всіх її рівнях;
- виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм, правил мовного етикету;
- збагатити запас фахової термінології та сформувати навички оперування нею;
- розвивати вміння створювати й редагувати тексти офіційно-ділового й наукового стилів;
- виховувати повагу до української літературної мови, до мовних традицій.

Предметом навчальної дисципліни є основи сучасного професійного мовлення, норми сучасної української літературної мови (згідно з «Українським правописом» 2019 р.), фахова термінологія, правила укладання фахової документації, культура наукової та професійної української мови, формування навичок і вмінь з актуальних видів професійної мовленнєвої діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Перед вивченням навчальної дисципліни у студентів мають бути розвинуті наступні компетентності:

знати:

- норми сучасної української літературної мови;
- стилістичну диференціацію текстів;

уміти:

- послуговуватися нормами української літературної мови;
- складати тексти різних стилів і жанрів;
- редагувати тексти різних стилів;
- послуговуватися лексикографічними джерелами (словниками) та іншою допоміжною довідковою літературою, необхідною для самостійного вдосконалення мовної культури;
- використовувати сучасні інформаційні технології, технології штучного інтелекту для професійних потреб.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)», як обов'язкова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

- *Дизайн (ОС Бакалавр)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
2	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово..	1-15
4	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.	1-15
<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</i>		
11	Здатність досягати успіху в професійній кар'єрі, розробляти та представляти візуальні презентації, портфоліо власних творів, володіти підприємницькими навичками для провадження дизайн-діяльності.	1-15

<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
2	Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово з професійних питань, формувати різні типи документів професійного спрямування згідно з вимогами культури усного і писемного мовлення.	1-15

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМА 1. Українська мова – національна мова українського народу, державна мова України

Предмет і структура дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Нормативні документи про державний статус української мови. Мова як генетичний код нації, засіб пізнання, мислення, спілкування, як показник рівня культури людини.

Природа і функції мови. Основні етапи розвитку і походження української мови. Місце української мови серед мов світу. Поняття національна, державна мова. Літературна мова, її головні ознаки. Становлення українського правопису і його сучасні проблеми.

Мова і професія. Професійна мовно-комунікативна компетенція. Ділова документація.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.9-101], 2 [с. 5-25, с.36-41, с.158-190], 3 [с.1-3, с.54-63], 4 [с.11-63, с.265-388]

Додатковий: 2 [с.6-14], 5 [с.14-53], 10 [с. 6-19]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 2. Культура ділової мови: словники, етикетні формули, комунікативні наміри

Мова і культура мовлення у професійному спілкуванні. Основні ознаки культури мови (правильність, змістовність, послідовність, точність, багатство мовлення, виразність мовлення, доречність і доцільність). Поняття мовної компетенції особистості та шляхи її формування. Словники у професійному мовленні. Типи словників. Роль словників у підвищенні мовної культури. Електронні словники, освітні та довідкові платформи.

Норми сучасної української літературної мови. Орфографічні норми мови професійного спілкування: вживання м'якого знака та апострофа, правопис префіксів, спрощення в групах приголосних, чергування приголосних звуків при словозміні та словотворенні, велика літера у власних назвах, правопис та відмінювання прізвищ, імен і по батькові. Орфоепічні

норми. Акцентологічні норми. Складні випадки наголошування слів. Роль електронних ресурсів у підвищенні культури мови.

Мовний, мовленнєвий, спілкувальний етикет. Стандартні етикетні ситуації. Парадигма мовних формул. Вибір формули мовного етикету залежно від умов і ситуації спілкування.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.49-82], 2 [с. 42-64, с.75-81], 4 [с.64-105]

Додатковий: 2 [с.55-77], 5 [с.105-129], 10 [с. 18-30]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 3. Стилi сучасної української літературної мови у професійному спілкуванні. Особливості наукових текстів.

Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування. Основні ознаки, мовні засоби й підстилі офіційно-ділового стилю. Текст як форма реалізації мовленнєво-професійної діяльності. Особливості культури ділової мови. Поняття про документ, характеристика його загальних і специфічних функцій. Юридична сила документа. Правила оформлення документів.

Науковий стиль і його засоби у професійному мовленні. Становлення і розвиток наукового стилю української мови. Особливості наукового тексту і професійного викладу думки. Мовні засоби наукового стилю. Стандартні звороти наукового стилю. Форми писемної репрезентації результатів наукових досліджень (план, тези, конспект, реферат). Основні правила бібліографічного опису джерел, оформлювання покликань. Застосування технологій штучного інтелекту для створення, редагування та перевірки текстів, компресії текстів наукового стилю, складання та редагування бібліографічних описів.

Професійна сфера як інтеграція різних функціональних стилів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.130-165, с.166-228, с.253-363], 2 [с. 26-40, с. 191-203], 3 [с.16-27], 4 [с.106-133, с.510-633]

Додатковий: 2 [с.15-18], 5 [с. 14-25, с.180-189], 8 [с. 33-40], 10 [с. 31-46]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 4. Синтаксичні та пунктуаційні норми, їх реалізація у різних стилях української мови

Синтаксичні та пунктуаційні норми сучасної української літературної мови. Особливості синтаксису фахового мовлення. Порядок слів у реченні. Складні випадки керування та узгодження у професійному мовленні. Координація присудка з підметом. Правила рубрикації текстів.

Вживання вставних і вставлених конструкцій, відокремлених членів речення у різних стилях.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с.143 – 157], 3 [с.151-169]

Додатковий: 5 [с.152-179], 8 [с. 100-114]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 5. Лексичні засоби української мови у фахових текстах

Лексичний склад української мови. Класифікація лексики. Особливості вживання лексем у науковому й офіційно-діловому стилях. Тавтологія й плеоназм як порушення лексичних норм. Прийоми уникнення повторів.

Синонімічне багатство української мови. Синоніми як засоби точного і доречного вживання слів у фахових текстах. Електронні словники синонімів. Роль електронних ресурсів та штучного інтелекту в редагуванні текстів і уникненні тавтології.

Омоніми та пароніми. Міжмовна омонімія. Типові помилки у вживанні омонімів і паронімів у професійному мовленні. Слова іншомовного походження. Адаптація запозичень. Особливості вживання іншомовної лексики в науковому, офіційно-діловому та публіцистичному стилях.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.102-129], 2 [с.97-106], 3 [с.28-35]

Додатковий: 2 [с.23-28], 5 [с.65-90], 8 [с. 138-144]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 6. Фразеологічні та словотвірні засоби професійної комунікації

Фразеологічні одиниці: ознаки, структура, стилістичні функції. Джерела походження фразеологізмів: народні, книжні, біблійні, іншомовні. Сфери вживання фразеологізмів у професійному мовленні. Культура використання фразеологізмів у наукових і ділових текстах. Аббревіатури в діловому та науковому мовленні. Типи аббревіатур (ініціальні, складові, комбіновані). Правила скорочування слів і термінів. Роль аббревіатур і скорочень як засобу оптимізації фахового тексту.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с.102-129], 2 [с.97-106], 3 [с.28-35]

Додатковий: 2 [с.23-28], 5 [с.65-90], 8 [с. 138-144]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 7. Українська термінологія у професійному мовленні

Історія і сучасні проблеми української термінології. Термін і його ознаки. Термінологія як система. Загальнонаукова, міжгалузева і вузькоспеціальна термінологія.

Кодифікація і стандартизація термінів. Способи творення термінів певного фаху. Характеристика термінологічних словників. Правопис термінів іншомовного походження.

Професіоналізми і номенклатурні назви. Ознаки професіоналізмів, вимоги до їх використання в усному та писемному професійному мовленні. Проблеми сучасного термінознавства. Утворення термінів і термінологічної лексики. Роль префіксації і суфіксації у значенні термінів і термінологічних слів.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 89-96, с.107-110], 3 [с.36-46], 4 [с.510-531]

Додатковий: 1, 2 [с.19-22], 3, 5 [с.91-104], 10 [с. 121-137]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 8. Граматичні засоби мови у фахових текстах (іменник, прикметник, займенник)

Поняття граматичної норми. Іменник. Граматичні категорії іменника у професійному мовленні. Категорія роду і числа іменників, труднощі у їх вживанні. Рід, число невідмінюваних іменників. Іменники на позначення професій, посад, звань. Фемінітиви.

Написання складних іменників. Складні випадки відмінювання іменників у текстах документів: а) родовий відмінок однини чоловічого роду; б) кличний відмінок; в) родовий відмінок множини. Особливості вживання іменників у діловій мові, аналіз типових помилок у текстах документів.

Прикметник, семантичні групи прикметників. Творення ступенів порівняння прикметників. Узгодження прикметників з іменником на позначення певних професій. Труднощі у творенні відносних і присвійних прикметників.

Написання складних прикметників. Особливості вживання прикметників у текстах ділових документів, аналіз типових помилок.

Займенник. Особливості й етикетні традиції вживання займенника у текстах ділових документів. Аналіз типових помилок.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 111-126, с.133-136], 3 [с.84-120]

Додатковий: 2 [с.55-77], 4 [с. 20-38, 146-148], 5 [с.135-151], 6, 8 [с. 86-98]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 9. Числівник як граматичний засіб у фахових текстах

Числівник. Розряди та групи числівників. Правопис числівників. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Особливості відмінювання збірних і дробових числівників. Труднощі в узгодженні числівників з іменниками. Типові порушення морфологічних норм у вживанні відмінкових форм числівників, зокрема у сполученні з назвами на позначення особи. Позначення часу в українській мові. Особливості вживання числівників та правила запису цифрової інформації у фахових текстах. Аналіз типових помилок у використанні числівників у професійному мовленні.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 127-132, с.137-142], 3 [с.121-142]

Додатковий: 2 [с. 137-140, 148-149], 4 [с. 55-130, 149-150], 5 [с.135-151], 8 [с. 86-98]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 10. Дієслово та дієслівні форми у професійній комунікації

Дієслово та його граматичні категорії. Використання дієслівних форм у текстах службових документів: інфінітив, власне дієслово, дієприкметник, дієприслівник, предикативні форми на -но, -то. Складні випадки дієслівного керування. Творення активних і пасивних дієприкметників. Помилки у творенні й використанні дієприкметників та дієприслівників. Аналіз типових помилок у ділових і наукових текстах.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 127-132, с.137-142], 3 [с.121-142]

Додатковий: 2 [с. 137-140, 148-149], 4 [с. 55-130, 149-150], 5 [с.135-151], 8 [с. 86-98]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 11. Прислівник та сполучник у фахових текстах

Прислівник: значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль. Творення ступенів порівняння прислівників. Правопис прислівників. Уживання прислівників у професійному мовленні. Аналіз типових помилок. Сполучники: різновиди, складні випадки правопису та вживання у фахових текстах. Роль сполучників у побудові складних синтаксичних конструкцій у ділових документах.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с.143-151]

Додатковий: 2 [с. 145-146, 153-160], 4 [с.183-192], 8 [с. 86-98]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 12. Прийменники та частки у професійному мовленні

Прийменники: особливості правопису й уживання при побудові синтаксичних конструкцій у діловому листуванні. Вживання українських прийменників щодо, в, за, з, по, для, при та ін. Синонімія прийменникових конструкцій, їх роль у точності вираження змісту. Частки: значення та особливості вживання у ділових текстах. Правопис часток. Аналіз поширених помилок у використанні прийменників і часток у фаховому мовленні.

Список рекомендованих джерел

Основний: 3 [с.143-151]

Додатковий: 2 [с. 145-146, 153-160], 4 [с.183-192], 8 [с. 86-98]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 13. Ділова кореспонденція. Етикет службового листування

Ділові листи. Сучасні класифікації службових листів (за функціональними ознаками, за кількістю адресатів та адресантів, за способом відправлення).

Реквізити службового листа, правила їх розміщення і оформлення (назва й адреса організації відправника листа; номер і дата листа; назва й адреса одержувача листа; заголовок листа; текст листа; перелік додатків із зазначенням кількості сторінок; підпис керівника).

Типи ділових листів. Типові мовні звороти офіційного листування. Правила складання текстів ділових листів різних типів. Вимоги до композиції та оформлення ділових листів. Етикет ділового листування. Мовні особливості й культура електронного листування.

Список рекомендованих джерел

Основний: 1 [с. 364-401], 4 [с.389-490]

Додатковий: 8 [с. 44-76, с. 476-486]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 14. Види й жанри усного професійного мовлення

Основні норми усного професійного мовлення, його особливості. Форми вираження усного ділового мовлення та його жанри. Використання невербальних засобів під час усного мовлення.

Типові мовні звороти та етикетні формули ділової бесіди та телефонної розмови. Підготовка до співбесіди з роботодавцем. Мовні особливості колективних форм обговорення професійних проблем. Засоби формування мовної компетенції у процесі підготовки до проведення нарад, зборів, перемовин, круглих столів, дискусій (синтаксичні та лексичні особливості, типові мовні звороти).

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 65-80], 4 [с.146-235]

Додатковий: 2 [с.273-276], 5 [с. 362-364], 7 [с. 21-24, 67-70], 10 [с. 47-56, 87-102]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

ТЕМА 15. Мистецтво публічного виступу та презентації

Поняття про ораторську (риторичну) компетенцію. Публічний виступ як важливий засіб комунікації. Види публічного мовлення. Підготовка тексту виступу. Виголошення промови. Мистецтво аргументації. Техніка і тактика аргументування. Мовні засоби переконування. Вимоги до мовної поведінки під час публічного виступу.

Презентація як різновид публічного мовлення. Структура презентації. Мовленнєві, стилістичні і комунікативні принципи презентації.

Культура сприймання публічного виступу. Види запитань.

Список рекомендованих джерел

Основний: 2 [с. 65-80], 4 [с.236-254]

Додатковий: 2 [с. 273-276], 5 [с. 362-364], 9 [с. 61-79, 105-119], 10 [с. 57-68]

Інтернет-ресурси: 1 – 5

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основний

1. Гриценко Т. Б. *Українська мова за професійним спрямуванням* : навч. посібн. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 624 с.
2. Мацюк З., Станкевич М. *Українська мова професійного спілкування*: навч. посіб. К : Каравела, 2023. 352с.
3. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчальний посібник-практикум / Г. Л. Вознюк, С. З. Булик-Верхола, І. П. Васишин, М. В. Гнатюк, І. Б. Ментинська, І. Д. Шмілик. 9-те вид., доповн. і виправл. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017.
4. Шевчук С. В., Клименко І. В. *Українська мова за професійним спрямуванням* : підручник. К.: Алерта, 2023. 536 с.

Додатковий

1. Архипенко Л. Запозичення в парадигмі синонімічних відношень української фінансової терміносистеми. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 71. Т. 1. С. 147-152. Режим доступу: <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32494>
2. Кацавець Р.С. Ділова українська мова. За новим Українським правописом навч. посіб. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. Київ: Алерта. 2022. 324 с.
3. Крохмальний Д. Термінологіка цифрової держави в українській мові. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2024. Випуск 18. С. 259–268. Режим доступу: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/ukrin/article/viewFile/4413/4841>
4. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. К. : Навчальна книга – Богдан. 2022. 304 с.
5. Литвин Л.П., Семеренко Г.В. *Українська мова за професійним спрямуванням* : теорія і практика : навч. посібн. Тернопіль : Навчальна книга, 2015.
6. Малаш О. Право на ім'я: проблемні питання української неофіційної антропонімії у ХХІ столітті. Мовознавство. 2024, № 2. Режим доступу: <https://movoznavstvo.org.ua/component/attachments/download/1357.html>
7. Мамич М.В. *Українська мова (за професійним спрямуванням)* : навчально-методичний посібник. 3-тє вид., доповнене і перероблене. Одеса : Фенікс, 2023. 86 с.
8. Мозговий В. І. *Українська мова у професійному спілкуванні*: навч. посібн.– К.: Центр навчальної літератури, 2017.
9. Підгурська В.Ю., Голубовська І.В. *Українська мова за професійним спрямуванням*. Навчальний посібник. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 192 с.

10. Українська мова за професійним спрямуванням: збірник тестових завдань : навч. посіб. для студ. закладів вищої освіти / С. К. Богдан (відп. ред.), Л. В. Голоюх, І. П. Левчук [та ін.]. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 172 с.
https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21023/1/%d1%82%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b8_%d0%a3%d0%9c%d0%9f%d0%a1_%d1%80%d0%b5%d0%bf%d0%be%d0%b7%d0%b8%d1%82%d0%b0%d1%80%d1%96%d0%b9.pdf
11. Український правопис. Харків: Фоліо, 2019.

Інтернет-ресурси

1. Академічний тлумачний словник української мови. Режим доступу: <https://sum.in.ua/>
2. Словник UA : портал української мови і культури. Режим доступу: <https://slovnyk.ua/>
3. Словник української мови online. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. Режим доступу: <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0>
4. Словники України online. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. Режим доступу: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
5. Горох : онлайн-бібліотека. Режим доступу: <https://goroh.pp.ua/>

** джерела, наявні в бібліотеці ДТЕУ*